

Práva zvířat

FSS 2014/2015 – Jan Zámečník

„Rightismus“ a některé jiné přístupy

- **welfarismus** (*welfare* – tělesná a duševní pohoda zvířat) – jde mu o zvýšení „pohody zvířat“, kritizuje působení nadměrné a zbytečné bolesti zvířatům, ale nestaví se proti využívání zvířat člověkem
- **utilitarismus** – zvažuje újmy (utrpení) a přínosy (blaho) a rozhoduje se na základě jejich „kalkulace“; podle T. Regana lze na základě utilitarismu obhájit rasismus, sexismus i speciesismus (kritizuje proto i argumentaci P. Singera)
- **hledisko nepřímé povinnosti** – morální povinnosti máme jen vůči lidem (respektive racionálním subjektům), krutost ke zvířatům je špatná např. proto, že může vést ke krutosti vůči lidem (I. Kant)

Vnitřní a instrumentální hodnota

- Vnitřní (*inherent*) hodnota – zvíře má hodnotu „samo o sobě“, bez ohledu na své „využití“
- Instrumentální hodnota – hodnota zvířete se odvíjí od jeho využití člověkem

„Instrumentální argumenty“ k ochraně přírody

(podle Charlese Birche)

- Argument „rezervy“ – je třeba zachovat ty druhy, které jsou pro nás užitečné jako zdroj potravy, k lékařským a jiným účelům
- „Laboratorní“ argument – je třeba zachovat takové organismy, jež jsou podle některých vědců potřebné k experimentálním výzkumům
- „Tělovýchovný argument“ – přírodu je třeba zachovat kvůli volnočasovým aktivitám
- Argument „katedrály“ – přírodu je třeba zachovat kvůli estetickým prožitkům

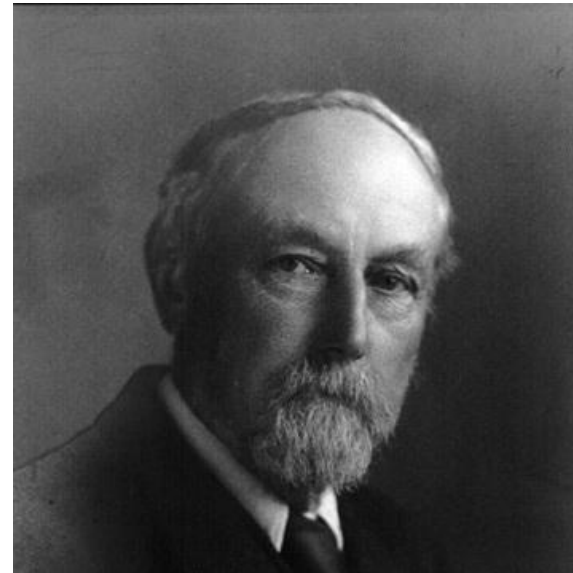
Pohledy na práva zvířat

- Právní (legalita)
- Morální (legitimita)
- Náboženský (Boží práva)

Obhajoba zvířecích práv I.

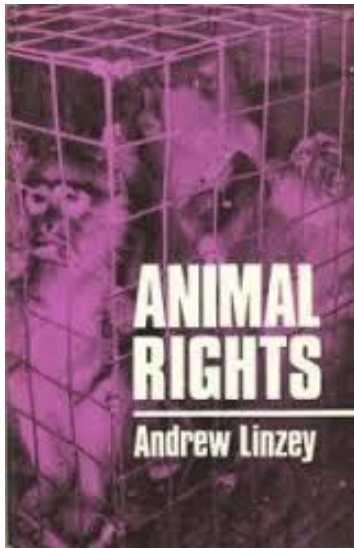
- O právech mluví již Jeremy Bentham (1748–1832) a Arthur Schopenhauer (1788–1860)
- Henry Stephens Salt (1851–1939), *Animals' Rights: Considered in Relation to Social Progress* (1892)

Obhajoba zvířecích práv II.

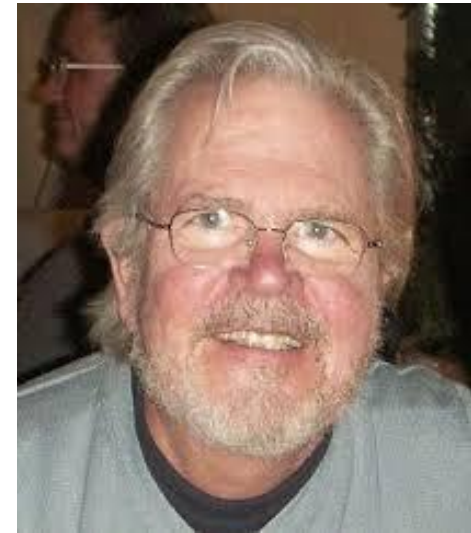
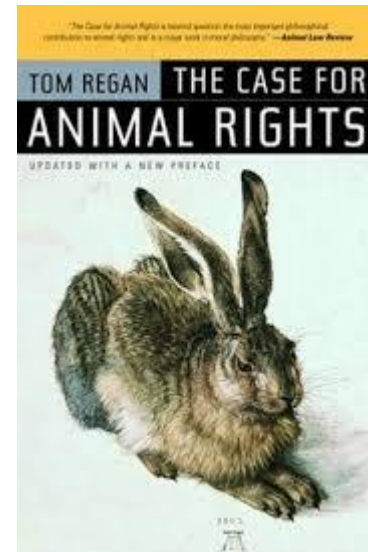
Andrew Linzey

Animal Rights: A Christian Perspective, 1976

Tom Regan

The Case for Animal Rights, 1983

Morální a legální práva podle T. Regana

Morální práva (*moral rights*)

- Jsou univerzální (pohlaví, národnost, místo narození, náboženské vyznání atd. nejsou relevantní)
- Jsou rovná (nejsou odstupňovaná, každý, kdo je má, je má „stejně“)
- Nejsou výsledkem aktu jednotlivce (např. despoty) ani skupiny (např. zákonodárného shromáždění)
- Mohou být zdrojem kritiky legálních práv

Legální práva (*legal rights*)

- Nejsou univerzální
- Nemusí být rovná (viz např. období rasové segregace)
- Jsou výsledkem aktu jednotlivce nebo skupiny
- Mohou být kritizována z hlediska morálních práv

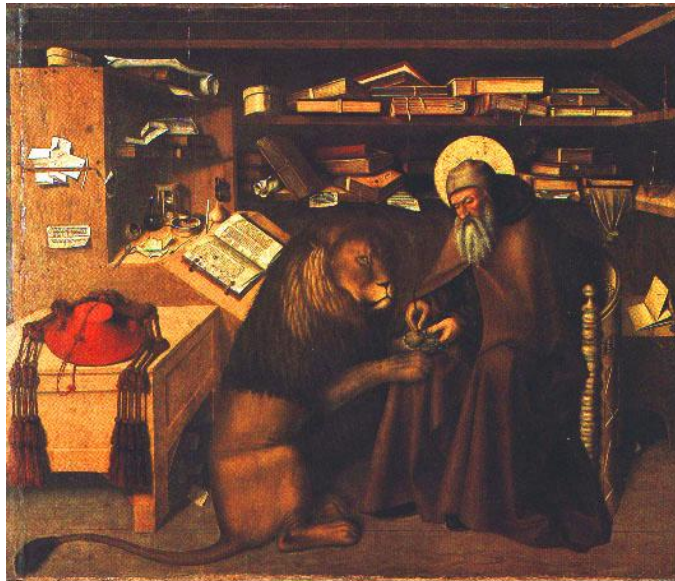
Boží práva podle A. Linzeyho

- Základ Božích práv (*Theos-rights*)
  - Veškeré stvoření patří Bohu (antropocentrismus tuto skutečnost zatemňuje)
  - Bůh je pro stvoření (není mu lhostejné, co se s ním děje)

Na základě těchto tvrzení klade Linzey otázku:
Je-li zde stvoření pro Boha a Bůh pro stvoření,
nemají zde být lidé také pro stvoření?

Naše povinnosti vůči zvířatům podle A. Linzeyho

- Odmítnutí principu rovnosti – je třeba upřednostnit slabé a bezbranné (odvolává se na příklad Ježíše Krista)
- Co se týče zvířat, máme pouze jediné právo, právo sloužit

Jeroným vytahuje lvu trn z tlapy (Niccolò Antonio Colantonio)

Meze práv podle A. Linzeyho

- Jazyk práv je nutný jako ukazatel minima našich závazků
- Z toho vyplývá, že respekt k právům nezajistí splnění veškerého morálního nároku, který na nás zvířata kladou

Příklad: Rodič může vychovávat dítě tak, že se neproviňuje proti právu (nebije ho, stará se o něj v době nemoci, dohlíží na školní docházku), ale přesto nemusí být milujícím a odpouštějícím rodičem, který je potřeba k tomu, aby dítě dosáhlo v dospělosti zralosti. O právech dětí je třeba hovořit, ale rodiče jim dluží více, než oblast práva pokrývá.

Problém práv a hierarchie živočišných druhů

- Dle G. Chapouthiera se hierarchie zakládá na komplexitě
- „Říci, že všechna zvířata mají právo na život, neznamená, že mají stejná práva. Tato práva musí brát samozřejmě v potaz samu finalitu každého živočišného druhu, z čehož vyplývá, že pavouk nemá stejná práva jako pes či zlatá rybka, protože finalitou každého z těchto živočichů je žít život odpovídající potřebám daného živočišného druhu a tyto potřeby se pochopitelně druh od druhu značně různí.“ (G. Chapouthier)

Komu lze přisoudit práva podle T. Regana

- Klíčový pojem je „subjekt života“ (*subject-of-a-life*)

„Jedinci jsou subjekty života, pokud jsou schopni vnímat a pamatovat si; pokud mají touhy, víry a preference; pokud jsou schopni jednat záměrně za účelem naplnění tužeb a cílů; pokud jsou vnímaví a mají emocionální život; pokud mají trvalou psychofyzickou identitu a pokud mají individuálně zakoušenou životní pohodu, která je nezávislá na jejich užitečnosti a zájmech ostatních.“

- Subjekty života jsou savci, kteří dosáhli jednoho roku (mohou jím být nejen oni, ale jde o základní hranici)

Jedinec a ohrožený druh podle T. Regana

- Právo je spjato pouze s úctou k jednotlivci, jen jedinec má vlastní hodnotu (*inherent value*)
- Právní přístup však není k ohroženým druhům lhostejný právě proto, že všichni jedinci („subjekty života“) mají svá práva
- Máme povinnost zabránit lidem v ničení přirozeného prostředí zvířat
- Právní přístup nepopírá důležitost estetického, vědeckého a sakramentálního zájmu o ohrožené druhy, který vede ke snaze o jejich uchování
- Lze uplatnit také „kompenzační princip“ (více jsme povinováni těm, kterým bylo v minulosti učiněno příkoří)
- Jako obecný přístup k divokým zvířatům doporučuje Regan „nechat je být“

Respektovat pouze jednotlivce?

- Stanovíme-li hranici „subjektu života“ jinak než Regan, narážíme na závažné problémy
  - Mravenci a včely – „kolonie má přednost před jedincem“ (G. Chapouthier)
  - Organismy, které se dokážou štěpit na více organismů (např. polypy odškrcováním na medúzy)

Konflikt práv

- Mezi predátorem a jeho kořistí, nebo parazitem a jeho obětí
- V případě, kdy musíme volit mezi smrtí jednoho a druhého – např. dilema na záchranném člunu (pro tyto a podobné případy stanovuje Regan další principy a řeší je jinak než utilitaristé)